

A lélek művészei

Király Tamás és Kiss Virág bodollói szárnyas oltáráról

Ennek az írásnak leginkább a mesék világában lenne helye. Valahogy így:

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer a középkori Felvidéken Szepsi közelében, Bodollón egy szolid katolikus templom. Oda jártak vasárnapként a hívek emelkedett lélekkel imádkozni. Erősen bíztak ugyan Mária oltalmában, de a Rákóczi-szabadságharc idején a templom mégis elpusztult. De nem örökre! Erős hitük folytán 1740-ben a templomot újjáépítették és a Mária látogatása Erzsébetnél nevet adták neki. Sajnos, ez sem állt sokáig. Hiába volt erős a hitük, a történelem vihara a II. világháborúban ismét elpusztította Isten házát, mivel a frontvonal ott húzódott. Az új történelmi időszak (szocializmus) azzal kezdődött, hogy a kommunisták bedeszékelték az eget, az emberek kezéből kicsavarták az imakönyvet, és helyébe sarlót és kalapácsot nyomtak. A rendszerválás után a szellem sötétségébe száműzött hit és jóakarát újjáéledt. A templomot ismét felépítették, és mons. Tkác Alajos, kassai érsek fel is szentelte. A templom apszisa viszont üresen tátongott, csupán egy kereszt függött az oltár helyén. S ekkor Gábor Bertalan esperes kezdeményezésére és az anyagi alap megteremtésével lehetőség nyílt egy oltár elkészítésére.

Volt ennek a falunak egy szelíd, szépreményű, tehetséges ifjú legénye, aki felcseperedvén elindult a nagyvilágba (Magyarországra) szerencsét próbálni. Tanulni vágyott, mert valami szép, örökbecsű alkotást akart a falujának adni, amihez bizony sok ismeretre, tudásra volt szüksége. Sikeresen felvételizett a Magyar Képzőművészeti Egyetem szobrász-restaurátor szakára. Mivel okos és elszánt volt, az egyetemen kiírt összes próbatételt kiállta (2011-ben diplomázott), még akkor is, ha azok tetet-lelket meggyötrők voltak. Nem félt semmiféle munkától, dolgozott bútorrestaurátorként, farestaurátorként... ette a pályakezdők keserű kenyerét, de szakadatlanul készült a nagy munkára, a küldetés, az elhívás megvalósítására. A nevé kötelezte, Király Tamásnak hívják.

Telt-múlt az idő, míg elérkezett a nagy pillanat, útját Szepsi-Bodolló felé vette. Otthon nagy szeretettel fogadták. A családi eszem-iszom dárídó után egyszer csak Gábor Bertalan előtt találta magát, aki a mi mesterlegényünket munkába állította: levitte a bodollói templom sírkamrájába, amit kiürített és átalakított számára műhellyé. De hát miféle munkáról lehetett szó? Nem kevesebbről, mint a templom oltárának elkészítéséről. A mi

mesterlegényünk bizony vakargatta fejét és gondolkodott. Eszébe jutott a templom neve: Mária látogatása Erzsébetnél. Ahá, a téma megvan! De hát mi legyen a követhető minta? Akkor újra megvakarta királyi fejét és eszébe jutott MS Mester híres Vízitáció képe, sőt néhány röpke pillanaton belül az is bevillant, hogy ez a nagy múltú, nagytiszteletű alkotás Selmecebányán volt eredetileg, és egy szempillantás alatt arra is emlékezett, hogy MS mester dolgozott Besztercebánya környékén is. Igen ám, de a mi Tamásunk nem az eredeti festmény nagyított másolását álmodta oda, hanem annak szoborszerűen kialakított háromdimenziós, újjáalkotott változatát!

Egy kicsit felbátorodva ezután, bemerészkedett a templomba, hogy körülnézzen. Ilyen szemmel még úgyse szemlélődött, pedig kisiskolás korában többször is ministrált itt. Az apszis fényei elragadták, egyszerre érzekelte az isteni és a természetes fényeket. 2015 áprilisa volt akkor, az éledő remények ideje. De hirtelen megakadt tekintete az apszis ívelt formáján és gondolkodóba esett: hogyan lehet egy ilyen felülethez igazítani egy olyan oltárképet, amelyen a figurák ember nagyságúak és térbeli megformáltságúak lesznek, hiszen a táblakép két széléhez képest legalább 6 és fél centi a mélyedés! És akkor hirtelen leült az egyik imapadra, mélyen magába roskadva. Hát igen, megvan a téma, az elképzelés, a műhely, a jó szándék, de hát mi lesz a szükséges anyaggal, és egyáltalán, mennyi is az a szükséges faanyag. Hány nagy táblára lesz szükség, hogy a mélységet és a teret biztosítsa? Ahogy ott töprengett magában, nyílt az ajtó és határozott léptekkel belépett az apja. Mit búsulsz itt kicsi fiam? Gyere gyorsan, mert megérkezett az első fűrészáru szállítmány a hársfatáblához. Ha lehordjuk a sírkamrába, akár hozzá is állhatunk a gyalulásnak. Ami pontosan így is történt, majd a hat kézi gyaluval lesimított táblát menten össze is ragasztották. Kezdődhetett a faragás. A bodollói ifjú mester csak faragott, csak faragott. Olyan szorgosan, lelkesen dolgozott, hogy amikor a kíváncsi helybeliek belopódtak a templomba, többször is szólították őt ilyen szavakkal: egyen már egy kicsinyke ebédet, vagy: estére aztán nézzen be hozzánk, ízes vacsorával várjuk. Ő pedig csak dolgozott, észre sem vette, hogy beköszöntött a hideg tél. A sírkamrában aztán olyan, de olyan hideg lett, hogy a falu apraja-nagyja aggódott a művészért. Le is vittek neki valami hősugárgzót, ami legalább arra volt jó, hogy az éppen kihűlt testrészeit kiolvassza. Mária és Erzsébet életnagyságú alakjai néhány hónap elteltével elkészültek. Ezek az előtérben álló figurák teljesen elválnak a háttértől. Útépítő munkások segítettek az odébb mozdításukban, hogy a háttér is formálódjon a mester keze alatt.

Egy szép tavaszi napon a mester körülnézett a sírkamrában (a műtermében) és elégedetten nyugtázta: Hát ezzel megvolnék, de hát nem gondoskodtam festő-restaurátorról, pedig ideje lenne, ha ő is munkához látna. Éppen a liliomon és az epren tett néhány kiigazító mozdulatot, amikor megérkezett Kiss Virág festő-restaurátor, mint később kiderült, a Vizitáció bájos, eleven virágszálaként. Művészkeze ismert már néhány technikát, dolgozott ortodox ikonon, barokk családi képen, egy kis kápolnában oltárképen. De amikor meglátta a bodollói templom kifaragott oltárképét, egyszerre élte át a bűvölet és a rémület érzését. A mi mesterünk ugyanis nemcsak okos, körültekintő ember, hanem agyafúrt is. Nem árulta el a festő-restaurátor munkára vállalkozó Kiss Virágnak, hogy micsoda nagyméretű, faragott oltárkép festéséről lenne szó... De másnap már együtt dolgoztak, belső nyugalommal, csendes odaadással. A táblaképek nagy mérete, a térbeli megformáltságuk bizony próbára tette Kiss Virág tudását. A síkbeli alkotásoknál ugyanis másképp hatnak a színek, másképp érvényesültek a térbeli távolságok; a tárgyak, alakok súlyát is másképp kell elérni. A síkábrázolás áttétele 3D-be a mérete megnövelésével, nem tűnt egyszerűnek. De a belső azonosulás a munkával, a fokozatos kihívásokkal való alázatos küzdelem, az állandó tanulás sokat segített. Folyamatosan készült a tojástempera, a kézzel kikevert enyv felkerült a kidolgozott fafelületekre. A többféle aranyozás egyre csak növelte és telítette az oltárkép szakra-

Király Tamás fényképfelvétele

litását. Amikor elkészültek a főoltárképpel, még hátra voltak a belső szárnyak képei és a bezárt szárnyak külső képei, az olyan technikai kérdésekről, mint a nyitózárra felszerelése és működése, nem is beszélve. Gondot jelentett, hogy MS mester ránk maradt képei csonkák. A szárnyas oltár megvalósításához, újjáteremtéséhez a részeket nekik kellett kitalálni, hol elvenni belőle, hol hozzátenni, majd mindezeket egységes kompozícióba illeszteni. A Krisztus az olajfák hegyén kép nem került fel a szárnyas oltárra, kimaradt, talán nem véletlenül, hiszen Mária alakja, a Gyermekek születése kapott kiemelt hangsúlyt. Minden kép kifaragása és megfestése más-más lelkiállapotba hozta a fiatal művészeket, nemcsak a téma, hanem a művészi megoldások miatt is. A királyok imádásánál például nehezen ment a munka, mintha nem MS mester, hanem egy gyengébb

kezű tanítvány alkotásával kellett volna bíbelődniük, mintha ezen a képen a külső formai elemek, pl. a díszítés fontosabb lett volna a belső tartam sugárzásánál. De hát mint minden életmű, MS mesteré is eltérő minőségekből áll össze.

Már-már megszületett kezük alatt a teljes szárnyas oltára, mikor Gábor Bertalan hirtelen elébük toppant. Sűgött valamit Tamás fülébe, amitől lekókadtt feje, és dermedt némaságba zuhant. Két napig nem is lehetett szóra bírni. Aztán Virág megérintette a vállát, megvárta, míg tekintetét ráemeli, majd előcsalta belőle szomorúságát. Vigasztalozó hitelesek voltak, hogy újra fát rendelt, és kezébe vette a vésőt. Néhány hét alatt elkészült az oltár elé helyezett predella, a középkori szárnyas oltárok mintájára, ami mindazokat az egyháziatyákat és mecénásokat ábrázolja, akiknek spirituálisan vagy tevőlegesen részük volt a bodollói szárnyas oltár megvalósításában. A portrékon nem a személyiségjegyeket, hanem a hitbéli elkötelezettségüket hangsúlyozta, ahogy ennek követendő példájára akadt a bécsi Szent István-székesegyház szószékén.

Amikor elkészült ezzel, lette a vésőt, ellenőrizte az elvégzett munkafolyamatokat, majd elindult kifelé a templomból. A kapuban Virág várta, visszafordultak, és amikor meglátták a nyitott szárnyas oltárt, átjárta őket valami megfoghatatlan érzés, igen a találkozás, a szembenézés misztériuma az alkotás csodájával. Valamiféle kegyelmi állapot lett úrrá rajtuk. Ott-hon a kimerültségtől mély álomba zuhantak.

Nem telt el sok idő, amikor a falu élénk zajaira lettek figyelmesek, Egyre több ember igyekezett a templom irányába, mindenféle keresztény gyülekezet tagjai. Szlovákok, magyarok együtt áhítatos énekszóval gyűrűztek a templom bejárata felé. A templomban térdre ereszkedtek, részesültek a nagy bibliai pillanatban, ott voltak Mária látogatásánál. Az oltár két szárnyát Tamás és Virág nyitotta ki.

Teljesítettem az adósságomat, mondta magában Tamás, hazatértem a szülőföldemre, a szülőfalumba, és adtam nekik valami maradandó értéket, szépséget, s láthatóvá tettem számukra Mária oltalmát, amiben lankadatlanul hittek. Átjárta a hála érzése, köszönöm, hogy segítőtársul adtad Virágot, hogy a falu és a hívek olyan odaadóan vették ki részüket ebből a teremtőmunkából.

A távolban feltűnt a zarándokok egy népes csoportja, gyertyát tartottak a kezükben, csendesen, mély átéléssel énekeltek. 2016-ot írtunk, Erdő Péter bíboros megáldotta az oltárt.